

A bántalmazók elég hamar kiismerik és használják is a rendszernek ezt a sajátosságát. Mivel ők nem traumatizáltak, annak elgyengítő hatásaival sem kell számolniuk. Ugyanakkor a nők elleni erőszak áldozatai az erőszak következtében az esetek 51-75%-ában szenvednek poszt-traumás stressz-zavartól (PTSD). Ez sokszor megnehezíti, hogy az intézményeknek tetsző módon szerepeljenek, és hatékonyan képviseljék magukat az eljárásokban. Az intézményi árusítás következtében a PTSD erősödhet, ami tovább csökkentheti az áldozat érdekérvényesítési képességét.

Idővel az áldozat tapasztalatai alapján a bizalom helyébe az intézményektől való indokolt félelem lép. Ezt a félelmet azonban a saját árusításukat fel és el nem ismerő intézmények ugyanúgy szeretik az áldozat beteges megnyilvánulásaként diagnosztizálni, mint az elkövetőtől való eredeti félelmet.

AZ INTÉZMÉNYI ÁRULÁS OKAI

Az intézményi árusítás létezése nem azt jelenti, hogy az összes intézmény összes dolgozója gonosz és rosszindulatú. A kivételek azonban nem intézményesülnek, ezek az egyes szakemberek emberségén, egyéni elkötelezettségén vagy hivatástudatán múlnak. Az intézményi árusítás elterjedtségének oka lehet például,

- hogy a szakemberek osztják az előítéleteket és szexista attitűdöket, aminek eredménye például az áldozathibáztatás, a párkapcsolati erőszak magánügyként kezelése, a nők és gyerekek szavahihetőségének megkérdőjelezése, vagy a férfiak felé való részrehajlás;
- a forráshiány és a megfelelő szakemberképzés hiánya;
- a szakmaközi együttműködés hiánya;
- olyan veszély-elemző és biztonságtervezésre alkalmas intézményi protokollok hiánya, melyek fókuszában az áldozat(ok) biztonsága, és a bántalmazónak való kiszolgáltatottságuk megszüntetése áll;
- a szakmai számonkérhetőség hiányosságai;
- az elkövető státusza vagy közösségi beágyazottsága;
- ha maguk a hivatali személyek is elkövetők.

HOGYAN LEHET ERRE FELKÉSZÜLNI? MIT TEHET, AKI INTÉZMÉNYI ÁRULÁST ÉLT ÁT?

Az intézményi árusítás igen gyakori, ezért az erőszak áldozatainak érdemes erre felkészülnie. Mi segít?

- Ha teheti, keressen olyan barátokat, támogatókat, akik készek meghallgatni és hisznek önnek. Egy legalább két emberből álló támogató háló a vészhelyzetek esetén fontos segítséget jelent.

- Készüljön fel arra, hogy valószínűleg harcolnia kell majd a jogaiért és az igazságáért.
- Ha legalább valamilyen szempontból biztonságban érezheti magát: van egy biztonságot nyújtó lakás(a); van munkája, megtakarított pénze, vagy anyagi támogatása családtól, barátoktól.
- Erősítse a tudatosságát abban, hogy amit az elkövető tett, az nem az ön hibája, akkor sem, ha vannak hivatalos személyek, akik ezt érzetik, vagy akikről úgy tűnik, hogy ezt gondolják.
- Higgyen abban, hogy joga van a biztonsághoz, és az elvárásai az intézmények és szakemberek felé jogosak, akkor is, ha ezeknek nem tesznek eleget.
- Képezze magát a nők elleni erőszakról és a jogairól; ez segít, hogy ne tudja eltántorítani a jogérvényesítéstől, és hogy hatékonyabban tudja képviselni jogait, érdekeit, és követelni az önnek járó védelmet, támogatást és szolgáltatásokat.
- A jogérvényesítéshez fontos, hogy az erőszaknak legyen hivatalos nyoma, és hogy szükség esetén minél több bizonyítékot tudjon bemutatni. (Sok bántalmazó közvetlenül csak a közös gyerek születése előtt vagy után válik az áldozat számára is nyilvánvalóan bántalmazóvá. Ha van közös gyerek, számíthat rá, hogy lesznek gyámügyi és kapcsolattartási eljárások; ezekhez is hasznos, ha vannak bizonyítékok az erőszakról. Érdemes komolyan venni, ha a bántalmazó már fenyegetőzött a gyerekek elvételével, és felkészülni a kapcsolódó eljárásra.)
- Járjon utána a panasztételi és fellebbezési lehetőségeknek: melyik az a felettes szerv, ahová lehet fordulni, és mire lehet hivatkozni az intézmények szakszerűtlen eljárása esetén. Szükség esetén nyújtson be panaszt, fellebbezést a szakszerűtlen vagy etikátlan határozatokkal, vagy az ilyen módon eljáró hivatali személyekkel vagy szervekkel szemben.
- Adott esetben a gyermekjogi képviselőhöz, az illetékes kormányhivatalhoz, minisztériumhoz, az ügyészséghez, vagy az ORFK panaszirodájához is lehet fordulni. Ebben segíthet a témával foglalkozó civil szervezeteknél való tájékozódás is.
- A trauma-feldolgozáshoz olyan szakembereket vagy csoportokat keressen, akik szaktudással és tapasztalattal rendelkeznek a nők és gyerekek elleni erőszak terén.

Bővebb információ, további források az intézményi áruslásról, nők elleni erőszakról és segélyvonalakról:
www.nokjoga.hu / www.patent.org.hu / www.nane.hu

NŐK JOGGA

••sorozat••

•Az intézményi árusítás

A nők elleni erőszak és diszkrimináció bármely formája ellen az áldozatot védelem illeti meg.
Ez minden nő emberi joga.
www.nokjoga.hu

Az intézményi áruulás az intézményi szakszerűtlenség speciális formája, speciális szereplőkkel:

- Az intézményhez forduló jogsérelmet szenvedett személy *az ellene erőszakot elkövetőnek, és/vagy az intézménynek kiszolgáltatott* helyzetben van, és *bízik* abban, hogy az adott intézmény vagy szerv hatékonyan eljár majd a védelmében.
- Az *intézmény*, mely az intézményi áruulás elkövetője lehet, jellemzően hatóság vagy más állami, vagy állami felhatalmazással működő szerv, melynek jogszabályi vagy vállalt *kötelezettsége* alapján az volna a dolga, *hogy védelmet nyújtson* a jogsérelem vagy az erőszak elszennedőjének. *Ezt a védelmet az áldozatnak senki más nem jogosult és képes biztosítani.*

Amikor az intézmény a védelmi kötelezettségét elmulasztja, és a hatékony védelmet megtagadja, megtöri a hozzá forduló bizodalját abban, hogy megvédi, és egyben fenntartja vagy növeli az érintett kiszolgáltatottságát az elkövetőnek. Ezzel *az elkövető cinkosává válik*, s nem csak nem segít, hanem akár egyenesen ront is a hozzá forduló helyzetén.

A nők elleni erőszak, és főként a családon belüli erőszak áldozatai különösen gyakran tapasztalják, hogy az utolsó mentesvárnak tekintett intézmények sem szolgáltatnak igazságot nekik (és gyerekeiknek), és nem nyújtanak védelmet az elkövető ellen. Az állam alapvető feladata lenne védelmet biztosítani az erőszaktevőkkel szemben, a nőkkel és gyerekekkel azonban sokszor épp az ellenkezője történik: még inkább kiszolgáltatják őket az elkövetőnek.

PÉLDÁK

Párkapcsolati erőszak körében intézményi áruulásnak tekinthetjük például az alábbiakat:

- A családon belüli erőszak miatt kihívott rendőr komolytalanként kezeli az erőszakot; az áldozatot hibáztatja vagy őt fenyegeti büntetéssel, ha megint rendőrt hívna.
- A rendőrség és a bíróság világosan beazonosítható veszély ellenére sem rendeli el a távoltartást.
- Az igazságügyi szakértő pszichológus szakszerűtlen szakvéleménnyel lehetetleníti el az áldozatok védelmét (például a bántalmazótól joggal rettegő nőnél paranoid tüneteket állapít meg, vagy a bántalmazás következtében poszt-traumás stressz-zavartól szenvedő nőt a gyermekfelügyeletre való alkalmasságát megkérdőjelező személyiségzavarokkal diagnosztizálja).
- A bíróság a bántalmazott nőt ítéli el kiskorú veszélyeztetéséért, mivel „hagya”, hogy gyermeke szemtanúja legyen az anyját ért erőszaknak.
- A gyermekvédelmi intézmények kilátásba helyezik a gyerek(ek) családból való kiemelését a bántalmazás

(bántalmazó) miatt, ahelyett, hogy más hatóságokkal együttműködve lehetővé tennék, hogy a gyerek(ek) és az anya együtt maradhasson.

- A gyermekelhelyezésről döntő szervek nem veszik figyelembe a párkapcsolati és/vagy gyerekek elleni erőszak előzményét vagy fennállását, hanem az „apa jogára” hivatkozva mindenáron kapcsolattartást rendelnek el, kiszolgáltatva a gyerek(ek)et és az anyát a bántalmazónak; majd megbírságozzák az anyát, ha nem kényszeríti rá a gyereket, hogy találkozzon az apjával, akitől fél.
- Korábbi vagy aktuálisan is fennálló párkapcsolati erőszak esetén mediációt ír elő a hivatalos szerv.
- A mediáción a „pártatlanság” nevében lekezelik az erőszakot; úgy tesznek, mintha a felek egyenlően osztoznának a „vitás helyzetért” való felelősségben; „kommunikációs hibáknak” nevezik a hatalmi visszaélést, erőszakot; a bántalmazó jogtalan követeléseit „megegyezési javaslatoknak” tekintik, és elvárják, hogy a bántalmazott nyitott legyen e követelések feltétel nélküli teljesítésére.

Mindezzel az intézmények „pártatlanságukban” valójában részrehajlóak a bántalmazó felé, elvitatva a felek egyenlőtlen hatalmi helyzetét, s elvárva az áldozattól, hogy vesse alá magát az elkövető diktátumának. Ezzel elzárják az áldozatokat attól a védelemtől, amit más nem tud nekik biztosítani.

Intézményi áruulás esetén nem csak egyes hatósági személyekben, vagy egy-egy határozatban csodódik az áldozat, hanem az adott intézmény egészében és általában az intézményrendszerben és az államban, mivel azt tapasztalja, hogy nem talál támogatásra, fizikai és jogvédelemre, sérelmei jogszerű orvoslására. Az áldozatok tapasztalatai szerint Magyarországon szinte a csodával határos olyan szakembert találni, aki ért a nők elleni erőszakhoz, empátiát tanúsít az áldozatok felé, és segítőkész módon jár el.

AZ INTÉZMÉNYI ÁRUULÁS HATÁSAI AZ ÁLDOZATRA

Amikor az áldozatok megtapasztalják az intézményi áruulást, azzal szembesülnek, hogy teljesen magukra maradtak, nincs esélyük a biztonságra, és arra, hogy megvédjék magukat és a gyerekeiket. Az intézményi áruulás újra-traumatizál, elszigetel, és fokozza a kétségbeesést, a tehetetlenséget és a reményvesztettséget. Újra-traumatizáló hatása több szinten is érvényesül:

- Az elkövetővel való, az intézmények által kikényszerített találkozások során. Ilyenek például a hatóságok által feleslegesen előírt eljárások, mint a nők elleni erőszak esetekben szinte mindig – egyébként sikertelenül –

alkalmazott szembesítés; a szűk bírósági folyosókon vagy szakértői várókban az elkövetővel való együtt várakozás; vagy az előírt mediáción való részvétel. Ilyenek továbbá az elkövető időhúzása vagy jogtalan követelése miatt sokasodó „egyeztetések” mediátor, jogász, közjegyző előtt, vagy a tárgyalásokon. (Ezeket a hatóságok nem azonosítják joggal való visszaélésként az elkövető részéről, és nem állítják le.)

- Ha az eljáró hatósági személy vagy az intézmény az áldozattal szemben gyanakvó, áldozathibáztató, előítéletes vagy az elkövető felé más módon részrehajlás tanúsít, ez az elkövetőéhez hasonló viselkedés az elkövető által okozott traumához hasonló hatást válthat ki kihallgatáskor, vagy vallomástételkor. Hasonló hatású, amikor az áldozat elmondja, hogy mire lenne szükség a biztonságához, és ezt figyelmen kívül hagyják vagy felülbírálják. Utóbbi általános a nők esetében, és gyermekekre vonatkozóan is, ha velük szemben az apát kellene korlátozni. A gyerekek beszámolóit ilyen esetekben kevés kivétellel konfabulációnak (fantáziálásnak), betanítottnak, komolytalannak, az anyának szóló megfelelési kényszernek nyilvánítják, vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyják.

Egy-egy teljes intézmény (családsegítő, gyermekjóléti központ, rendőrség, gyámhatóság, iskola, egészségügyi intézmény, bíróság stb.) áruulása teljes reménytelenséget hozhat az áldozat számára: ugyanazt éli meg az intézmény, mint az eredeti elkövető részéről, de immár az illúziója sem marad meg annak, hogy van hová fordulni jogvédelemért és biztonságért. Az áldozat kezdetben az intézményekben is bízik, ezért hasonlóképpen traumatizáló számára, amikor ezek magára hagyják, vagy egyenesen kiszolgáltatják az elkövetőnek. Az intézmények és az eredeti elkövető hatalmi helyzete hasonló. A párkapcsolati erőszak áldozata a saját és a gyermekei védelmére sem nem jogosult, sem nem képes az elkövető jogai ellenében, az intézményeket megkerülni nem tudja, a jogait kizárólag ezek biztosíthatják számára. Ezeketől függ biztonsága, egészsége, jövője. Amikor ezek a bántalmazótól függő, kiszolgáltatott helyzetbe terelik, ott tartják, vagy akár fokozzák a kiszolgáltatottságát, akkor immár intézményes és jogi felhatalmazást nyújtanak a bántalmazónak ahhoz az erőszakhoz, amellyel szemben éppen nekik lenne kizárólagos joguk és kötelességük megvédeni az áldozatot. Ezek az intézmények tehát az áldozat bizalmával éppen úgy élnek vissza, ahogy az eredeti elkövető: kiszolgáltatták, kontrollálják és függőségben tartják, mert megtehetik.